

SLOVENSKO-ITALIJSKA DRŽAVNA MEJA

THE STATE BORDER BETWEEN SLOVENIA AND ITALY

Blaž Mozetič

UDK: 341.222

POVZETEK

Slovensko-italijanska državna meja je določena z meddržavnimi sporazumi, ki jih je Slovenija, kot pravna naslednica nekdanje jugoslovanske države, s Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije leta 1991 prevzela. Podana je opredelitev osnovnih pojmov kot sta: državna meja in državno območje. V besedilu so opisani sporazumi, ki so določili potek državne meje, njeno označitev, obnovo in vzdrževanje po II. svetovni vojni.

KLJUČNE BESEDE

meddržavni sporazum, državna meja, mejni znak

Klasifikacija prispevka po COBISS-u: 1.04

ABSTRACT

The border between Italy and Slovenia has been fixed by international agreements, which Slovenia has taken up from ex-Yugoslavia as its legal successor by The Basic constitutional charter on the sovereignty and independence of the Republic of Slovenia in 1991. A definition of the basic concepts of the state border and state territory is given. The text describes the agreements that marked the state border, it discusses how the border was drawn and how it has been kept after World War Two.

KEY WORDS

international treaty, state border, boundary stone

1 UVOD

Geodeti najbrž najboljše vemo, kako težko se je dogovoriti in določiti potek nekaj metrov meje med mejašema. Če prejšnjo misel prenesemo na meddržavno raven, potem si lahko predstavljamo, koliko pogajanj je bilo treba, da so se države dogovorile o poteku več sto kilometrov državnih mej.

Letos je Slovenija postala članica Evropske unije (EU) in izrečenih je bilo veliko besed o "ukinjanju" državnih mej, ki smo jih občutili kot ovire za prost prehod ljudi in blaga iz ene države v drugo. Z našim vstopom v EU, 1. maja 2004, je bil ukinjen carinski nadzor na notranjih mejah med državami članicami, pozneje, z vstopom v Schengensko območje, pa bo ukinjen še policijski nadzor. Vendar bo državna meja, ki si jo predstavljamo kot črto na karti, še vedno ostala, označena z mejnimi znaki, saj do nje sega jurisdikcija države. Slovenija je pravna naslednica nekdanje jugoslovanske državne meje na njenem območju, ki je bila določena z mednarodnimi sporazumi, sklenjenimi z Italijo, Avstrijo in Madžarsko. V nadaljevanju besedila se bom posvetil naši zahodni

meji, tj. slovensko-italijanski državni meji. Opisal bom mednarodne sporazume, ki so določili njen potek, označitev in vzdrževanje po II. svetovni vojni.

2 SPLOŠNO O DRŽAVNIH MEJAH

V vsakdanji rabi uporabljamo besedo meja v različnih besednih kombinacijah z različnimi pomeni. Beseda meja ima več pomenov in eden je: črta, ki ločuje, razmejuje države ali ozemlja (SSKJ, 2002). Tako mejo poimenujemo državna meja in z njeno opredelitvijo se bom ukvarjal v nadaljevanju.

Poenostavljeno lahko rečemo, da je državna meja črta, ki določa teritorialno območje jurisdikcije države oziroma območje države. Tako je državna meja predstavljena tudi na kartografskih kartah, kot črta. Mednarodno pravo obravnava pojma državna meja in območje države. Državna meja torej ni le črta, ampak ploskev nepravilne oblike, ki omejuje samo površino tal, zračni prostor in podzemlje, ki sestavljajo območje države (Andrassy, 1984). Prostor izključne državne pristojnosti je državno območje ali teritorij (Andrassy, 1984). Državno območje je torej prostor znotraj kopenskih mej z obalnim morjem in zračnim prostorom nad njima in prostorom pod njima. Državno območje je dejansko tridimenzionalni prostor, nad katerim ima država teritorialno suverenost in je omejeno z državno mejo.

Takšna definicija državne meje je nekoliko abstraktna, zato jo bom definiral po geodetsko: Državna meja je lomljena črta, ki jo v lomih na terenu označimo z mejnimi znaki, geodetsko izmerimo in evidentiramo ter grafično prikažemo na kartografskih podlagah.

3 DOLOČITEV SLOVENSKO-ITALIJANSKE DRŽAVNE MEJE

Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91), sprejeta dne 25. junija 1991, v 2. točki določa državne meje Republike Slovenije. Ta se glasi: "Državne meje Republike Slovenije so mednarodno priznane državne meje dosedanje SFRJ z Republiko Avstrijo, z Republiko Italijo in Republiko Madžarsko v delu, v katerem te države mejijo na Republiko Slovenijo, ter meja med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško v okviru dosedanje SFRJ". S Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je Slovenija prevzela vse mednarodne pogodbe, tudi tiste, ki se nanašajo na določitev državne meje.

Obstoječe državne meje v Evropi so posledica zgodovinskih delitev ozemelj, zaradi vojn, dedovanj in različnih mirovnihih pogodb, sklenjenih po končanih vojnah, ter različnih sporazumov ob razpadu nekaterih evropskih držav. Nekdanja jugoslovansko-italijanska oziroma danes slovensko-italijanska državna meja je določena s sledečimi mednarodnimi akti:

- Mirovna pogodba z Italijo 1947,
- Londonski sporazum 1954 in
- Osimski sporazumi 1975.

Najpomembnejši del Mirovne pogodbe z Italijo, ki je bila podpisana 10. februarja 1947 v Parizu, so za Slovenijo določbe o mejah, s katerimi je bila v večjem delu ukinjena rapalska meja iz leta

1920. V 3., 4. in 22. členu te pogodbe so zapisane naslednje ozemeljske določbe (Pariška mirovna pogodba 1997):

3. člen: Meja med Italijo in Jugoslavijo se določi, kot sledi:

- (i) Nova meja sledi črti, ki poteka od stičišča mej Avstrije, Italije in Jugoslavije, kakršne so bile 1. januarja 1938, in proti jugu sledi meji med Jugoslavijo in Italijo iz leta 1938 do stičišča te meje z upravno mejo med italijanskima provincama Friuli/Furlanija (Udine/Videm) in Gorizia/Gorica;
- (ii) od te točke se črta spoji z omenjeno upravno mejo do točke, ki leži približno 0,5 km severno od vasi Mernico/Mirnik v dolini reke Iudrio/Idrije.
- (iii) Na tej točki črta zapusti upravno mejo, ki ločuje italijanski provinci Friuli/Furlanija in Gorizia/Gorica, in se nadaljuje proti vzhodu do točke, ki je približno 0,5 km zahodno od vasi Vercoglia di Cosbana/Vrhovlje pri Kožbani in se od tam usmeri proti jugu med dolinama rečic Quarnizzo/Karnica in Cosbana/Kožbanjšček do točke, ki leži približno 1 km jugozahodno od vasi Fleana/Fojana, potem ko zavije tako, da seka reko Recca/Reka na točki, ki leži približno 1,5 km vzhodno od reke Iudrio/Idrije in na vzhodni strani pušča cesto, ki pelje iz vasi Cosbana/Kožbane skozi Nebolo/Neblo v Castel Dobro/Dobrovo.
- (iv) Črta se nadaljuje proti jugovzhodu in poteka neposredno južno od ceste med kotama 111 in 172, južno od ceste Vipulzano/Vipolž –Uclanzi/Uklanci čez koti 57 in 122, pri čemer seka to cesto približno 100 m vzhodno od kote 122, od tam pa zavije proti severu v smeri točke, ki je 350 m jugovzhodno od kote 266.
- (v) Črta poteka približno 0,5 km severno od vasi San Floriano/Števerjan, se raztegne proti vzhodu do Monteja Sabotina/Sabotina (kota 610), pri čemer pušča Poggio San Valentino/ Podsabotin na severu.
- (vi) Od Monteja Sabotina/Sabotina se črta usmeri proti jugu, prečka reko Isonzo/Sočo pri kraju Salcano/Solkan, katerega pušča v Jugoslaviji, in poteka neposredno po zahodni strani železniške proge Canale d'Isonzo/Kanal-Montespino/Dornberk, do točke, ki leži približno 750 m južno od ceste Gorizia/Gorica–Aisovizza/Ajševica.
- (vii) Črta se loči od železniške proge in zavije proti jugozahodu, pri čemer ostaja San Pietro/Šempeter v Jugoslaviji, okrevališče in cesta, ki nanj mejita, pa v Italiji, približno 700 m od postaje Gorizia San Marco/Gorica–Sv. Marko pa prečka železniški priključek med zgoraj omenjeno progo in progo Sagrado/Zagraj–Cormos/Krmin, obide goriško pokopališče, ki ostaja v Italiji, poteka med glavno cesto št. 55 Gorizia/Gorica–Trieste/Trst, ki ostaja v Italiji, in med križiščem na koti 54, pri čemer ostajata Vertoiba/Vrtojba in Merna/Miren v Jugoslaviji, ter doseže točko, ki leži približno na koti 49.
- (viii) Od tam se črta nadaljuje proti jugu čez kraško planoto približno 1 km vzhodno vštric z glavno cesto št. 55, pri čemer pušča na vzhodu Opachiasella/Opatje selo in na zahodu Iamiano/Jamlje.
- (ix) Od točke, ki je približno 1 km vzhodno od vasi Iamiano/Jamlje, črta sledi upravni meji med provincama Gorizia/Gorica in Trieste/Trst vse do točke, ki je približno 2 km

severovzhodno od kote 208, na kateri je stičišče meja Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja.

22. člen: Meja med Jugoslavijo in Svobodnim tržaškim ozemljem se določi, kot sledi:

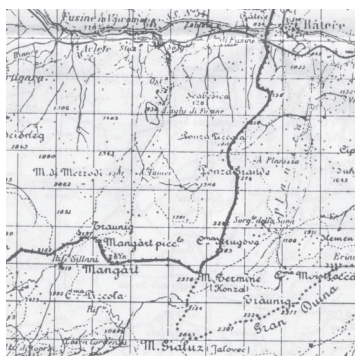
- (i) Črta poteka od točke na upravni meji med provincama Gorizia/Gorica in Trieste/Trst, kjer je stičišče mej Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja, približno 2 km severozahodno od vasi San Giovanni/Štivan in približno 0,5 km severozahodno od kote 208, ter sledi upravni meji do Monteja Lanaro/Volnika (kote 546), od tam pa se nadaljuje na jugovzhod prek Monteja Cocusso/Kokoška (kote 672), kote 461, Meducie/Medvedjaka (kote 475), Monteja dei Pini/Golega vrha (kote 476) in kote 407, prečka glavno cesto št. 58 Trieste/Trst–Sesana/Sežana približno 3,3 km jugozahodno od tega kraja, pri čemer pušča na vzhodu vasi Vogliano/Voglje in Orle/Orlek in približno 0,4 km na zahodu vas Zolla/Col.
- (ii) Od Monteja Cocusso/Kokoška se črta nadaljuje proti jugovzhodu, puščaje zaselek Grozzana/Gročana na zahodu, doseže Monte Goli/Golič (koto 621), se obrne proti jugozahodu, prečka cesto Trieste/Trst–Cosina/Kozina na koti 455 in železniško progo na koti 485, pusti za sabo koti 416 in 326, pri čemer ostajata vasi Beca/Keka in Castel/Kastelec na jugoslovanskem ozemlju, prečka cesto Ospò/Osp–Gabrovizza d'Istria/Gabrovica približno 100 m jugovzhodno od kraja Ospò/Osp; prečka reko Risana/Rižana in cesto Villa Decani/Dekani–Risano/Rižana na točki približno 350 m zahodno od slednje, tako da Rosario/Rožar in cesta Risana/Rižana–San Sergio/Črni kal ostajata na jugoslovanskem ozemlju; od te točke gre črta prek kot 285 in 354 vse do cestnega križišča, ki leži približno 1 km severozahodno od kote 362.
- (iii) Od tam teče črta vse do točke približno 0,5 km vzhodno od vasi Cernova/Cerovec, prečka reko Dragogna/Dragonjo približno 1 km severno od te vasi, puščaje vasi Bucciari/Bočaji in Truscolo/Truške na zahodu in vas Terseco/Trsek na vzhodu, teče proti jugozahodu po jugozahodnem robu ceste Cernova/Cerovec–Chervoi/Hrvoji, zavije od te ceste 0,8 km vzhodno od vasi Cucciani/Kučibreg; teče večidel v smeri jug–jugozahod, tako da gre približno 0,4 km od Monteja Braico/Brajkovskega vrha in približno 0,4 km zahodno od vasi Sterna Filaria/Šterna, puščaje cesto Sterna Filaria/Šterna–Piemonte/Završje na vzhodni strani, gre približno 0,4 km zahodno od kraja Piemonte/Završje in 0,5 km vzhodno od kraja Castangna/Kostanjica ter doseže reko Quietò/Mirno na točki približno 1,6 km jugozahodno od kraja Castangna/Kostanjica.
- (iv) Od tam črta sledi glavni regulirani strugi reke Quietò/Mirne do njenega ustja in teče čez Porto del Quietò/Tarski zaliv do odprtega morja po črti, ki je enako oddaljena od obal Svobodnega tržaškega ozemlja in Jugoslavije.

Zemljevid, na katerega se nanaša ta opis, je del priloge I (slika 1).

V 4. členu Mirovne pogodbe z Italijo je določena meja med Italijo in Svobodnim tržaškim ozemljem. Žal Mirovna pogodba z Italijo ni določila celotne jugoslovansko-italijanske oziroma sedanje slovensko-italijanske državne meje. O jugoslovansko-italijanski državni meji govorimo le

na odseku od stičišča jugoslovansko-avstrijsko-italijanske državne meje na Peči do tromeje med Jugoslavijo, Italijo in Svobodnim tržaškim ozemljem. Meja, opisana v 22. členu Mirovne pogodbe z Italijo, je le meja med Jugoslavijo in Svobodnim tržaškim ozemljem, ki je nastalo na podlagi 21. člena te pogodbe kot poseben subjekt mednarodnega prava.

S sklenitvijo Londonskega sporazuma, 5. oktobra 1954, katerega glavna dokumenta sta Spomenica o soglasju med vladami Italije, Združene kraljevine, Združenih držav in Jugoslavije o Svobodnem tržaškem ozemlju ter Posebni statut, ki ureja pravice Slovencev na Tržaškem ozemlju, je bilo Svobodno tržaško ozemlje ukinjeno in razdeljeno med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo (slika 1). Kljub podpisanemu sporazumu se odnosi med državama niso uredili. Občasno je prihajalo do večjih političnih zaostritev in mejnih incidentov, predvsem zato, ker državna meja ni bila v celoti povsod določena (Celar 2002). Meja na morju v Tržaškem zalivu pa sploh ni bila določena.

Slika 1: Priloga I Mirovne pogodbe z Italijo (levo), državna meja po razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja (desno) (vir: Pariška mirovna pogodba, 1997 in Mlakar, 1996).

Državi sta neurejeno stanje dokončno uredili z Osimskimi sporazumi, podpisanimi v Osimu pri Anconi, 10. novembra 1975. Osimski sporazumi obsegajo Pogodbo med SFRJ in Republiko Italijo, s katero je dokončno določen potek državne meje, in Sporazum o pospeševanju gospodarskega sodelovanja med SFRJ in Republiko Italijo. V 1. členu Pogodbe je zapisano: “Tisti del meje med SFR Jugoslavijo in Republiko Italijo, ki ni označen kot takšen v Mirovni pogodbi z Italijo z dne 10. februarja 1947, je opisan v prilogi I in vrisan na karti v prilogi II k tej pogodbi. Če se opis meje in karta ne ujemata, je odločilen besedni opis.” Ta člen določa potek državne meje od stebra 65/36, ki stoji 800 metrov od vasi Medja vas proti severu, pa do zadnjega mejnega znaka na desnem bregu potoka Sv. Jernej, ob njegovem ustju. Danes nosi ta mejni znak št. 92 in je zadnji kopenski mejnik od severa proti jugu. Od tu dalje poteka državna meja po morju.

V 2. členu Pogodbe pa je opisan potek morske meje, kot sledi: “Meja med državama v Tržaškem zalivu je opisana v prilogi III in vrisana na karti v prilogi IV k tej pogodbi. Če se opis meje in karta ne ujemata, je odločilen besedni opis. Mejna črta na morju se začne pri glavnem mejnem znaku št. 92, ki je na desnem bregu reke Sv. Jerneja, in se nadaljuje v petih mejnih točkah na morju,

katerih koordinate so grafično določene.” V prilogi I Pogodbe je opisan potek državne meje, ki pa je podrobnejši kot opis meje v Mirovni pogodbi z Italijo, zato navajam le del opisa poteka meje: “Steber 65/36, ki stoji približno 800 m od vasi Medja vas proti severu, na rahlo položnem pobočju kote 127, označuje konec označevanja meje s stebri. Od stebra 65/36 naprej je mejna črta usmerjena proti majhnemu steburu, označenemu z B/Trieste 25610, ki stoji na kupu kamenja na razdalji 24,1 m proti vzhodu. Nato je usmerjena pod azimutom 104° proti železni cevi, ki je glavni znak št. 1 in je na razdalji 11,2 m. Odtod naprej do Goliča je mejna črta označena z železnimi cevmi, ki štrlijo približno 1,60 m iz zemlje in so pobarvane belo-črno ali belo-rdeče. Od glavnega znaka št. 1 se črta usmerja proti severnim pobočjem hriba Grmada. Potem ko mejna črta preseka kolovozno pot Medja vas-Brestovica, pušča koto 225 na italijanskem, koto 245 pa na ...”

4 RAZMEJITEV, OZNAČITEV, VZDRŽEVANJE IN OBNOVA DRŽAVNE MEJE

Večina državnih mej je danes praviloma določenih z ustreznimi meddržavnimi pogodbami, ki so ponavadi rezultat dolgotrajnih pogajanj. Kadar se državne meje določajo sporazumno, običajno obstajata dve ali tri faze (Andrassy, 1984). Ponavadi tem fazam sledi še četrta faza, in sicer vzdrževanje in obnova državne meje.

Prva faza je določitev državne meje. V primeru slovensko-italijanske državne meje je določitev poteka meje opisana v določbah Mirovne pogodbe z Italijo. V tej pogodbi je meja določena le v glavnih smereh. Ostali “nedoločeni” del državne meje je bil določen s Spomenico o soglasju in dokončno z Osimsko pogodbo. Potek državne meje je določen opisno in tudi grafično na ustreznih kartografskih podlagah. V primeru neskladij besednega opisa in grafičnega prikaza navadno prevlada besedni opis. Osimska pogodba v 2. odstavku 1. in 2. člena izrecno določa, da v takem primeru prevlada besedni opis meje.

V drugi fazi, ki jo imenujemo razmejitev držav, gre za razmejitev v naravi. V tej fazi mešane komisije držav podpisnic ali mednarodne komisije ugotovijo potek državne meje v naravi na osnovi besednega opisa in grafičnega gradiva omenjenega v prvi fazi. V 5. členu Mirovne pogodbe z Italijo so opredeljene naloge mešane komisije, ki jo sestavljajo člani obeh držav. Naloge komisije so (Pariška mirovna pogodba, 1997):

1. Natančen potek novih meja, določenih v 2., 3., 4. in 22. členu te Pogodbe, določita na kraju samem komisiji za meje, sestavljeni iz predstavnikov obeh prizadetih držav.
2. Komisiji začneta z delom takoj, ko začne ta Pogodba veljati, in ga končata čimprej, vsekakor pa v roku šestih mesecev.
3. Vsa vprašanja, o katerih se komisiji ne moreta sporazumeti, bodo predložena veleposlanikom Sovjetske Zveze, Združenega kraljestva, Združenih držav Amerike in Francije v Rimu, da v skladu s pooblastili, predvidenimi v 86. členu, dokončno odločijo na način, za katerega se odločijo, vstevši z imenovanjem tretjega nepristranskega člana, kjer bi bilo potrebno.
4. Stroške komisije za meje poravnata prizadeti vladi vsaka do polovice.
5. Z namenom natančne določitve meje, določene v 3., 4. in 22. členu na kraju samem, se članom komisije dovoli, da se oddaljijo za 0,5 km od črte, določene s to Pogodbo, zato da

mejo prilagodijo krajevnim geografskim in gospodarskim okoliščinam, pod pogojem, da nobene vasi ali kraja z več kot 500 prebivalci, nobenih pomembnih železniških prog ali glavnih cest niti pomembnih oskrbovališč z vodo ali električno energijo ne bodo uvrstili pod drugo suverenost od tiste, ki izhaja iz razmejitve, določene v tej Pogodbi.

Naloga tretje faze je označitev kopenske državne meje na terenu s trajnimi mejnimi znaki oziroma mejniki, katerih oblika in velikost sta predhodno dogovorjeni, in izdelava ustrezne mejne dokumentacije. Mejna dokumentacija slovensko-italijanske državne meje obsega dokumente:

- zapisnike o postavljanju mejnih znakov,
- Atlas kart in načrtov meje,
- Katalog mejnih znakov,
- Katalog geodetskih in topografskih podatkov o mejnih znakih,
- Katalog geodetskih podatkov o točkah triangulacije za izmero mejne črte.

Že pred začetkom del se mešana komisija dogovori o tipu, velikosti, materialu, oštevilčenju in napisih na mejnih znakih ter o številu mejnih sektorjev, na katere bo razdeljena celotna državna meja, in druge podrobnosti. Državna meja je razdeljena na sektorje predvsem zaradi enakomerne delitve stroškov označitve in kasnejšega vzdrževanja ter obnove. Kopenski del slovensko-italijanske državne meje je razdeljen na osem mejnih sektorjev, in sicer:

- mejni sektor I: poteka od slovensko-italijansko-avstrijske tromeje do specialnega mejnega znaka št. 8/10, ki se nahaja na mejnem prehodu Predel (370 mejnih znakov);
- mejni sektor II: poteka od specialnega mejnega znaka št. 8/10 do glavnega mejnega znaka št. 18, ki se nahaja na mejnem prehodu Učja (172 mejnih znakov);
- mejni sektor III: poteka od glavnega mejnega znaka št. 18 do glavnega mejnega znaka št. 30, ki se nahaja na vrhu Matajurja (319 mejnih znakov);
- mejni sektor IV: poteka od glavnega mejnega znaka št. 30 do glavnega mejnega znaka št. 44, ki se nahaja na mejnem prehodu Golo Brdo (385 mejnih znakov);
- mejni sektor V: poteka od glavnega mejnega znaka št. 44 do glavnega mejnega znaka št. 54, ki se nahaja na Sabotinu (571 mejnih znakov);
- Mejni sektor VI: poteka od glavnega mejnega znaka št. 54 do glavnega mejnega znaka št. 66, ki se nahaja pri Medji vasi (700 mejnih znakov);
- Mejni sektor VII: poteka od glavnega mejnega znaka št. 66 do glavnega mejnega znaka št. 78, ki se nahaja na Golem vrhu (504 mejni znaki);
- Mejni sektor VIII: poteka od glavnega mejnega znaka št. 78 do glavnega mejnega znaka št. 92, ki se nahaja v zalivu Sv. Jerneja (504 mejni znaki).

Za trajno označitev slovensko-italijanske kopenske državne meje so se oziroma se uporabljajo naslednje vrste mejnih znakov:

- glavni mejni znaki,
- vmesni mejni znaki,

- pomožni mejni znaki in
- specialni mejni znaki (glavni ali vmesni).

Mejni znaki so betonski ali armiranobetonski bloki različnih velikosti, kjer pa blokov ni mogoče stabilizirati, pa se uporabljajo granitne, marmornate ali medeninaste plošče (slike 2–4).

Slika 2: Glavni mejni znak: armiranobetonski blok dimenzij 28 x 28 x 75 cm (levo) in marmornata plošča dimenzij 28 x 28 cm (desno).

Slika 3: Vmesni mejni znak: armiranobetonski blok dimenzij 20 x 20 x 40 cm (levo) in marmornata plošča dimenzij 20 x 20 cm (desno).

Slika 4: Specialni glavni mejni znak – armiranobetonski blok dimenzij 50 x 35 x 120 cm (levo) in pomožni mejni znak – marmornata plošča dimenzij 28 x 28 cm (desno).

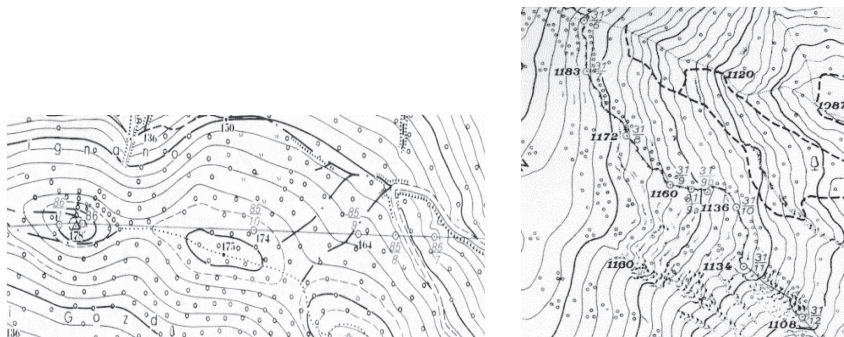
Postavitev mejnih znakov je odvisna od poteka državne meje, tj. ali poteka po kopnem ali po vodotokih. Mejni znaki označujejo potek državne meje:

- neposredno: državna meja poteka od mejnega znaka do mejnega znaka,
- posredno: državna meja poteka med mejnimi znaki.

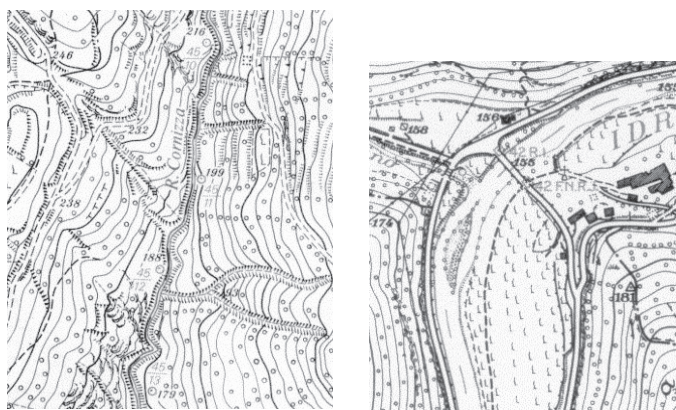
Pri neposrednem označevanju državne meje (slika 5), ko le ta poteka po kopnem, so mejni znaki postavljeni na sredino mejne črte na vsak njen horizontalni lom, vendar tako, da so vidni med seboj. V tem primeru je mejna črta med mejnimi znaki ravna. Pri poteku državne meje po visokogorskih grebenih so mejni znaki postavljeni le na izrazitejših lomih. V tem primeru pa je potek mejne črte med mejnimi znaki določen s samim potekom grebena. Pri posrednem označevanju državne meje, ko so mejni znaki postavljeni izmenično na levem in desnem bregu vodotoka (slika 6), le ta poteka po sredini linijskega objekta (vodotoka). Državna meja se ne spremeni, če se spremeni potek struge vodotoka (Konvencija, 1980). Označitev s parnimi mejnimi znaki, kar pomeni, da stojita mejna znaka na nasprotnih bregovih, je na slovensko-italijanski državni meji uporabljena le na nekaterih mostovih. Potek državne meje označuje pomožni mejni znak, ponavadi na sredini mosta (slika 4).

Mejni znaki so oštevilčeni z arabskimi številkami v obliki ulomka, razen glavnih mejnih znakov, ki so oštevilčeni s celim številom od 1 do 92. Oštevilčenje mejnih znakov poteka znotraj sektorja, vendar na slovensko-italijanski meji ni tako, saj se oštevilčenje začne na severu in konča na jugu. Na mejnih znakih, ki se nahajajo neposredno ob ali na cestnih in železniških mejnih prehodih, je poleg številke še napis "R. SLOVENIJA" in "R. d'ITALIA" (slika 4). To so specialni glavni ali vmesni mejni znaki. Na vrhu mejnega znaka sta označeni smeri do sosednjih mejnih znakov.

Mejni znaki so pobarvani belo, razen številk in napisov, ki so v črni barvi. Koordinate mejnega znaka so določene za piko na sredini zgornje ploskve.

Slika 5: Neposredno označena mejna črta: v ravni liniji (levo), po grebenu (desno) (vir: Mejna dokumentacija).

Slika 6: Posredno označena mejna črta: izmenično (levo), parno (desno) (vir: Mejna dokumentacija).

Četrta faza se začne, ko je državna meja označena na terenu, in obsega vzdrževanje in obnovo državne meje. Kot je bilo omenjeno, je Slovenija s Temeljno ustavno listino o neodvisnosti in samostojnosti prevzela obstoječe državne meje in s tem tudi obveznosti, ki se nanašajo na vzdrževanje in obnovo državne meje. Vzdrževanje in obnova slovensko-italijanske državne meje potekata na osnovi Konvencije o vzdrževanju državne meje iz leta 1980. V 10. členu te konvencije je opredeljena Mešana komisija, v katero obe vladi imenujeta svojo štiričlansko delegacijo. Naloge Mešane komisije pri vzdrževanju kopenske meje so (Konvencija, 1980):

- kontrola položaja mejnih znakov, obnavljanje obstoječih in postavljanje novih mejnih znakov na mesta uničenih ter dopolnilno označevanje državne meje,
- vnovična izmera posamičnih mejnih znakov in delov mejne črte, kadar se pokaže potreba,
- vzdrževanje mejne dokumentacije v ažurnem stanju,
- izvajanje drugih ukrepov v zvezi z vzdrževanjem državne meje.

Mešana komisija ustanovi Mešano tehnično skupino in Mešano strokovno skupino. Mešana tehnična skupina izvaja terenska dela, je stalna, njen vodja pa je geodetski strokovnjak. Mešana strokovna skupina se imenuje po potrebi za izvedbo točno določene naloge. Profil strokovnjakov v skupini je odvisen od naloge, zaradi katere je bila skupina ustanovljena. Število Mešanih strokovnih skupin ni omejeno.

Mešana komisija sprejme letni plan del na državni meji. Uporabljeni materiali za mejne znake se zaradi delovanja naravnih sil in tudi človeške malomarnosti sčasoma obrabijo, poškodujejo ali uničijo (slika 7). Zato se vsakih šest let na slovensko-italijanski državni meji izvaja periodična kontrola (vzdrževanje in obnova) državne meje. Slovenija vzdržuje in obnavlja I., III., V. in VII. sektor.

Slika 7: Poškodovani in uničeni mejni znaki.

Obsežnejša geodetska dela so se na slovensko-italijanski državni meji izvajala v letih 1948/50, 1956/57 in 1977/79. V letih 1948/50 so se izvajala dela na območju državne meje, ki je bila določena z Mirovno pogodbo z Italijo. Iz trigonometričnih točk I. reda (Kanin, Rodica, Mrzovec, Videm in Oglej) so razvili trigonometrične mreže nižjih redov. Stabilizirano je bilo 180 trigonometričnih točk. Mejne znake so določili trigonometrično in poligonometrično. Vsaka stran je izračunala koordinate mejnih znakov v svojem koordinatnem sistemu. Razlika med računanimi in transformiranimi koordinatami je bila manjša od 10 cm. V letih 1956/57 so se izvajala geodetska dela na odseku državne meje, ki je bila določena z Londonskim sporazumom. Iz trigonometričnih točk I. reda (Mrzovec, Oglej, Nanos, Opčine, Slavnik in Malija) so razvili trigonometrične mreže nižjih redov. Stabilizirano je bilo 63 trigonometričnih točk. Metoda izmere in izračuna je ista kot v letih 1948/50. V letih 1977/79 so bila opravljena geodetska dela le na odsekih državne meje, ki je bila določena z Osimskimi sporazumi. Katalog geodetskih podatkov o točkah triangulacije za izmero mejne črte vsebuje seznam 339 trigonometričnih točk, ki so del slovenske državne Temeljne horizontalne mreže.

Broj znaka _____ Numero del termlne	Gausove i geografske koordinate Coordinate gaussiane e geografiche				Odsoljanje od prethodnog znaka _____ Distanza dal termine precedente	Visina na vrh znaka _____ Quota alla sommità del termin-	Visina na zemlju _____ Quota al suolo
	na elipsoidu internac. (Rim - M. Mario) su ellissoide inter. in Roma - M. Mario		na elipsoidu Bessel (Beč - Hermannskogel) su ellissoide Bessel in Wien - Hermannskogel				
	φ N	λ E	φ x	λ y			
57	5 090 704,31	2 414 372,22	5 091 721,66	5 394 707,33	13,90	93,06	91,56
	45°57'39",291	13°38'12",799	45°57'42",814	13°38'28",927			
57/1	5 090 697,09	2 414 368,63	5 091 714,43	5 394 703,73	8,06	92,00	91,49
57/2	5 090 651,53	2 414 364,64	5 091 668,88	5 394 699,75	45,73	91,87	91,29
57/3	5 090 611,83	2 414 353,19	5 091 629,18	5 394 688,30	41,31	91,50	91,10
57/4	5 090 568,87	2 414 341,94	5 091 585,99	5 394 677,05	44,60	90,91	90,51

Slika 8: Koordinate mejnih znakov (vir: Mejna dokumentacija).

Koordinate mejnih znakov so podane v veljavnih koordinatnih sistemih obeh držav (slika 8). Trigonometrična mreža za slovensko stran je računana na Besselovem elipsoidu (1840). Kartografska projekcija je Gauss-Krügerjeva projekcija s širino meridijske cone 3° in linijskim modulom 0,9999. Koordinate mejnih znakov so podane v koordinatnem sistemu D48. Trigonometrična mreža za italijansko stran je računana na Internacionalnem elipsoidu (1924). Kartografska projekcija je Gauss-Krügerjeva projekcija s širino meridijske cone 6° in linijskim modulom 0,9996. Sodobne tehnologije so prinesle spremembe tudi pri koordinatah mejnih znakov. Vse koordinate mejnih znakov so določene tudi v koordinatnem sistemu ETRS89, vendar mora Mešana komisija potrditi ta predlog v obliki novega sporazuma.

Geodetska uprava RS državno mejo označi, vzdržuje in obnavlja v skladu z mednarodnimi pogodbami in vodi evidenco državne meje (Zakon o evidentiranju nepremičnin, državne meje in prostorskih enot 52/00). Omenjeni zakon določa, da lahko mejne znake odstrani samo Geodetska uprava RS, če to dopušča mednarodna pogodba.

5 ZAKLJUČEK

Določanje jugoslovanske (slovensko)-italijanske državne meje se je začelo s podpisom Mirovne pogodbe z Italijo, ki je določila državno mejo od stičišča jugoslovansko-avstrijsko-italijanske državne meje na Peči do tromeje med Jugoslavijo, Italijo in Svobodnim tržaškim ozemljem. Določila je tudi mejo med Jugoslavijo in Svobodnim tržaškim ozemljem. S sklenitvijo Londonskega sporazuma 1954 je bilo Svobodno tržaško ozemlje ukinjeno in razdeljeno med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo. Državi sta morsko in kopensko državno mejo dokončno določili z Osimskimi sporazumi, leta 1975. Tako določeno državno mejo je na svojem območju leta 1991 prevzela Slovenija kot pravna naslednica nekdanje jugoslovanske države.

Državno območje (teritorij) je eden osnovnih elementov države, ki določa območje njene

suverenosti. Države brez teritorija ni, kar pomeni, da bo državna meja ostala, vendar le kot črta na karti.

LITERATURA IN VIRI:

Andrassy, J. (1984). Medunarodno pravo. Zagreb: Školska knjiga.

Celar, B., Černe, F., Kotar, J. (2002). Slovenija in njene meje. Ljubljana: Visoka policijsko varnostna šola.

Kolenc, Č. (1977). Osimski sporazumi. Koper: Založba Lipa.

Londonski sporazum (1969). Trst: Založništvo tržaškega tiska.

Konvencija izmedju SIZ SFR Jugoslavije in Vlade Republike Italije o vzdrževanju državne meje (1980). Ljubljana: Geodetska uprava RS.

Mejna dokumentacija o slovensko-italijanski državni meji. Ljubljana: Geodetska uprava RS.

Mlakar, G. (1996). Meje: posestne in državne. Nazarje: EPSI.

Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 1/1991.

Pariška mirovna pogodba (1997). Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Pravilnik o evidenci državne meje. Uradni list RS, št. 21/2001.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2002). Ljubljana: DZS.

Zakon o evidentiranju nepremičnin, državne meje in prostorskih enot. Uradni list, št. 52/2000.

www.gu.gov.si

Blaž Mozetič, univ. dipl. inž. geod.

Geodetska uprava Republike Slovenije

Zemljemerska 12, SI-1000 Ljubljana

E-pošta: Blaz.Mozetic@gov.si

Prispelo v objavo: 20. julij 2004